

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

На правах рукопису

ШЕВЧУК ІРИНА АНАТОЛІЇВНА

ФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ
ЗАСОБІВ ВИРОБНИЦТВА / НА МАТЕРІАЛАХ
ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ МАТЕРІАЛЬНО-
ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ /

Спеціальність 08.02.03 - " Управління планування та
державне регулювання
економіки "

АВТОРЕЗЮМЕ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Дисертація є рукопис

AB 31.305

Дисертаційна робота виконана в науково-дослідному економічному інституті Міністерства економіки України

Науковий керівник - доктор економічних наук, професор
НЕВЕЛ'ЄВ Олександр Михайлович

Офіційні опоненти - доктор економічних наук, професор
ПАНАСЮК Броніслав Якович

- кандидат економічних наук, доцент
БЕЛОВ Микола Артемович

Провідна організація - Державний комітет України
з матеріальних ресурсів

Захист дисертації відбудеться " 16 " грудня 1994 року о
14⁰⁰ год. на засіданні Спеціалізованої вченої Ради к.01.53.05. у
Київському державному економічному університеті за адресою:
252057, м.Київ-57, проспект Перемоги, 54/1, аудиторія 214

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Київського
державного економічного університету.

Автореферат розісланий " 15 " листопада 1994 року

Вчений секретар
Спеціалізованої вченої Ради,
кандидат економічних наук, доцент

М. І. Хорунжий

ХОРУНЖИЙ М. І.

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

ЛНБ України ім. В. Стефаника

00777165 (X)

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

1.1. Актуальність дослідження. Криза економічних відносин, різке падіння обсягів національного доходу та промислового виробництва, гіперінфляція ставить перед суспільними науками, як одну з найбільш гострих проблем, пошук нових підходів до: рішучої зміни організаційних структур на сучасні адекватні ринковим відносинам: реформування форм власності і створення багатуокладної економіки на базі поєднання та функціонування підприємств різноманітного організаційно-правового статусу та ліквідації монополізму будь-якої форми власності.

Орієнтація на зростання ефективності української економіки та подолання кризових явищ обумовляє об'єктивну необхідність формування інфраструктури ринку засобів виробництва, в першу чергу її організаційної бази.

В цілому проблеми формування ринкової інфраструктури давно і глибоко вивчаються у багатьох країнах світу. Маємо великий накопичений і дуже корисний досвід. Необхідність подальшого вивчення цієї проблеми аргументуємо наступним:

по-перше, недостатньо вивчені питання формування організаційної бази інфраструктури ринку засобів виробництва, її складу, функції та принципів функціонування;

по-друге, майже відсутні роботи по перспективам розвитку та механізму ефективного господарювання первинної ланки системи матеріально-технічного забезпечення;

по-третє, не досліджені проблеми формування раціональної ринкової структури управління підприємствами

сфери обігу матеріальних ресурсів:

четверте, мало вивчені питання особливостей корпоратизації і приватизації у галузі матеріально-технічного забезпечення, її стратегії, способів та етапів реалізації.

З урахуванням актуальності даного напрямку дослідження визначена тема дисертаційної роботи, її логіка і структурна побудова.

1.2. Предмет і об'єкт дослідження. Предметом дослідження є елементи інфраструктури ринку засобів виробництва, формування її організаційної бази на основі реформування системи державного управління та трансформації форм власності у відповідності до умов ринкової економіки.

Об'єктом дослідження була галузь матеріально-технічного забезпечення та її підприємства і структурні підрозділи.

1.3. Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є дослідження сутності інфраструктури ринку засобів виробництва і розробка концептуальної моделі її формування та обґрунтування практичних рекомендацій по впровадженню ринкової організаційної структури управління і трансформування форм власності.

У відповідності до мети дисертаційної роботи були поставлені і розв'язані такі завдання:

-сформульовані теоретичні аспекти сутності товарного ринку, його функції та складові частини;

-визначений понятійний апарат елементів інфраструктури ринку засобів виробництва та його основна складова - організаційна база;

-проаналізовані позитивні та негативні результати реформування організаційної системи управління матеріально-технічним забезпеченням. причини її нежиттє- здатності і неефективності та невідповідності ринковим умовам господарювання:

-обґрунтовані положення сучасної організаційної структури галузі матеріально-технічного забезпечення. виходячи з необхідності ліквідації зайвих ланок та нового розподілу функцій:

-досліджена природа та механізм процесу приватизації в галузі. визначена стратегія та тактика її здійснення:

-дана аналітична оцінка стану приватизації у галузі. окреслені її негативні сторони та особливості проведення у сфері обігу матеріальних ресурсів:

-класифіковані підприємства інфраструктури ринку засобів виробництва за приватизаційними критеріями та визначені конкретні способи трансформації їх організаційно-правового статусу:

-висунуті пропозиції щодо плану розміщення акцій товарно-сировинних фірм та оптово-посередницьких підприємств.

1.4.Методологія і матеріали дослідження. Використовувався апарат сучасних методів аналізу. системні та ситуаційні підходи. Теоретико-методологічною основою дисертаційної роботи було вивчення і творче переосмислення теоретичних, аналітичних, прогностичних матеріалів сучасної економічної науки. Матеріали досліджувались з урахуванням історичних, структурних, економічних, соціальних аспектів

розвитку економіки галузі. Оцінка реального фактичного матеріалу проводилась за допомогою техніко-економічного і порівняльного аналізу, з урахуванням вітчизняного і зарубіжного досвіду.

Методично-інформаційну базу дослідження становлять наукові праці з питань впровадження ринкових відносин, організаційних структур, корпоратизації та приватизації, а також законодавчі, нормативні і методичні документи з цих проблем.

1.5. Наукова новизна. Наукову новизну роботи характеризують наступні теоретичні і практичні результати:

-визначена сутність організаційної бази інфраструктури ринку засобів виробництва, її складові частини, функції, проблеми та тенденції розвитку;

-обгрунтовано склад і принципи ринковоорієнтованої двохрівневої організаційної структури сфери забезпечення продукцією виробничо-технічного призначення, визначені органи управління, їх функції та методи державного регулювання;

-розроблена концепція приватизації підприємств матеріально-технічного забезпечення з обгрунтуванням цілей, стратегії, механізму її здійснення на базі використання конкурентних способів приватизації, ліквідації монополізму будь-якої форми власності;

-розкриті особливості механізму особливостей приватизації первинної ланки інфраструктури ринку засобів виробництва з визначенням порядку, форм підготовки, темпів, масштабу, використанням конкурентних способів трансфор-

мування форм власності.

1.6. Практична цінність. Практична цінність одержаних наукових висновків і прикладних результатів полягає у тому, що вони створюють методико-концептуальні підходи для розробки і впровадження двоохрівневої ринково орієнтованої організаційної системи управління підприємствами матеріально-технічного забезпечення. Запропоновані конкретні способи приватизації цих підприємств, стратегія і тактика їх реалізації. Визначені складові елементи та принципи формування ринкової інфраструктури. Запропоновані альтернативні способи плану розміщення акцій товарно-сировинних фірм.

1.7. Апробація роботи. Основні положення дисертаційної роботи, наукові висновки і пропозиції реально використані у підготовчому процесі створення нової організаційної системи управління у галузі матеріально-технічного забезпечення та обґрунтованні програми корпоратизації та приватизації. Запропоновані нами альтернативні плани розміщення акцій у процесі акціонування апробовані на підприємствах товарно-сировинної компанії "Київміськголовапстач".

1.8. Публікації. За результатами досліджень автором опубліковано 4 роботи з загальним обсягом 2.6 друкованих аркушів.

1.9. Структура і обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку опрацьованої літератури, додатків. Робота викладена на 130 сторінках машинописного тексту, містить 21 таблицю, 5 малюнків, 1 схему. Список літератури містить 105 найменувань.

2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ І ВИСНОВКИ ДИСЕРТАЦІЇ

2.1. Визначена сутність товарного ринку, як невід'ємного елементу суспільного відтворення і сфери розподілу та перерозподілу частини сукупного суспільного продукту і інструменту угодження інтересів виробництва та споживання. Розкриті функції ринку та його складові частини. Основною складовою частиною товарного ринку є ринок засобів виробництва, який являє собою сукупність ринку машин та устаткування і також сировинного ринку.

Доводиться доцільність використання, на сучасному етапі оптової торгівлі засобами виробництва за участю торгового посередника, як ланки, яка організує та регулює канали реалізації продукції та підтримує рівновагу між попитом та пропозиціями.

Обґрунтовані організаційно-економічні принципи, на яких базується оптова торгівля засобами виробництва, а саме:

- використання товарного виробництва та товарно-грошових відносин:

- господарська самостійність та економічна відповідальність щодо купівлі-продажу засобів виробництва:

- досягнення та підтримка рівноваги між виробництвом продукції виробничо-технічного призначення та її пропозиціями ринку і платежеспроможним попитом покупців:

- можливість вільного вибору контрагентів господарських зв'язків щодо купівлі-продажу засобів виробництва:

- наявність розвинутої інфраструктури оптової торгівлі засобами виробництва.

2.2. Дана авторська трактовка елементів інфраструктури ринку засобів виробництва. До них відноситься:

- організаційна база, оптово-посередницькі та постачальницько-збутові фірми, товарні біржі, брокерські та інші посередницькі організації;

матеріальна база - складське і тарне господарство, транспортні системи:

інформаційна база - інформаційні та справочні системи по продукції виробничо-технічного призначення, товарам народного споживання, виробникам та споживачам продукції, цінам на товари та котировкам акцій;

кредитно-розрахункова база - банківські, кредитно-ощадні та комерційні організації, банки.

Визначені функції інфраструктури ринку засобів виробництва: торгово-посередницька, посередницька, інформаційна та організаційно-комерційна, виробнича, транспортна, фінансово-розрахункова і кредитна, орендна. Визначена їх сутність та необхідні ринкові умови їх ефективної реалізації.

Сформована структура посередницьких організацій ринкової спрямованості, розкрита специфіка їх діяльності з урахуванням внутрішніх та зовнішніх факторів. Це товарно-сировинні, універсальні та оптово-посередницькі фірми, підприємства матеріально-технічного забезпечення, оптової та дрібнооптової торгівлі, маркетингові і сервісні центри, товарні біржі.

Визначені проблеми та тенденції розвитку ринкової інфраструктури. Перш за все, це - об'єктивна необхідність зростання обсягів товарообороту у сфері оптової торгівлі у порівнянні з ростом валового національного продукту. Доводиться, що в Україні розвиток галузі матеріально-технічного забезпечення значно відстає від розвинених цивілізованих країн; майже відсутня інформаційна, фінансово-кредитна і транспортна інфраструктура; розірвані господарські зв'язки; маємо монопольну сферу обігу засобів виробництва та одноманітну структуру власності.

2.3. Проведений аналіз результатів реформування системи управління матеріально-технічним забезпеченням в минулі роки. Це дозволило виділити декілька етапів її розвитку, які різнились територіальними або галузевими принципами функціонування, але для всіх характерним було:

- високий рівень централізації та монополізму;
- централізовано-розподільча система господарювання;
- одноманітна форма власності;
- наявність лише окремих фрагментарних ринкових суб'єктів у системі постачання;
- створення монополістів на основі фінансових зв'язків (холдінгів, товарно-сировинних компаній);
- приоритет адміністративного управління, та невизначеність системи макроекономічного регулювання;
- формальність в проведенні приватизації.

Ці недоліки характерні і для діючої організаційної системи матеріально-технічного забезпечення, яка являється багаторівневою, громіздкою, нежиттєдатною в ринкових

умовах.

Показано, що функціонуюча первинна ланка, - оптово-посередницькі підприємства, були створені у результаті перебудови територіальних органів з метою акумулювання постачально-збутової діяльності.

Відсутність конкуренції, наявність монополізму та панівного становища державного власника призвели до виконання первинною ланкою, в основному, розподільчих функцій і лише частково - комерційних. Проведені розрахунки показали зростання рівня концентрації торгової діяльності у сфері обігу матеріальних ресурсів та зменшення кількості малих підприємств, підвищення рівня централізації оптової торгівлі матеріалами міжгалузевого призначення, поглиблення територіальної спеціалізації та зниження організаційно-технічного рівня підприємств первинної ланки системи матеріально-технічного забезпечення.

2.4. Розроблені елементи сучасної організаційної структури матеріально-технічного забезпечення.

Обґрунтована доцільність переходу від чотирьохрівневої організаційної структури до двохрівневої шляхом ліквідації спеціалізованих республіканських управлінь по забезпеченню продукцією виробничо-технічного призначення і товарно-сировинних компаній та створення мережі конкуруючих підприємств та організацій первинної ланки різних форм власності спеціалізованих на реалізації посередницьких послуг.

Наш концептуальний підхід базується на тому, що спеціалізовані республіканські управління по забезпеченню продукцією виробничо-технічного призначення та товарно-

сировинні компанії є органами централізованого розподілу та лімітованого споживання і не відповідають вимогам ринку. Формування нової системи обумовила необхідність розподілу функцій та створення гнучкої раціональної системи управління /табл.1/.

Основною первинною ланкою організаційної бази повинні стати підприємства оптово-посередницької діяльності різноманітних форм власності: акціонерні товариства, приватні, державні та орендні підприємства. Це дозволить сформувати комерційний сектор в галузі матеріально-технічного забезпечення, відродити та розвинути конкуренцію і вільне підприємництво, забезпечити економічну відповідальність ресурсопостачальників та підвищити ефективність товарообігу.

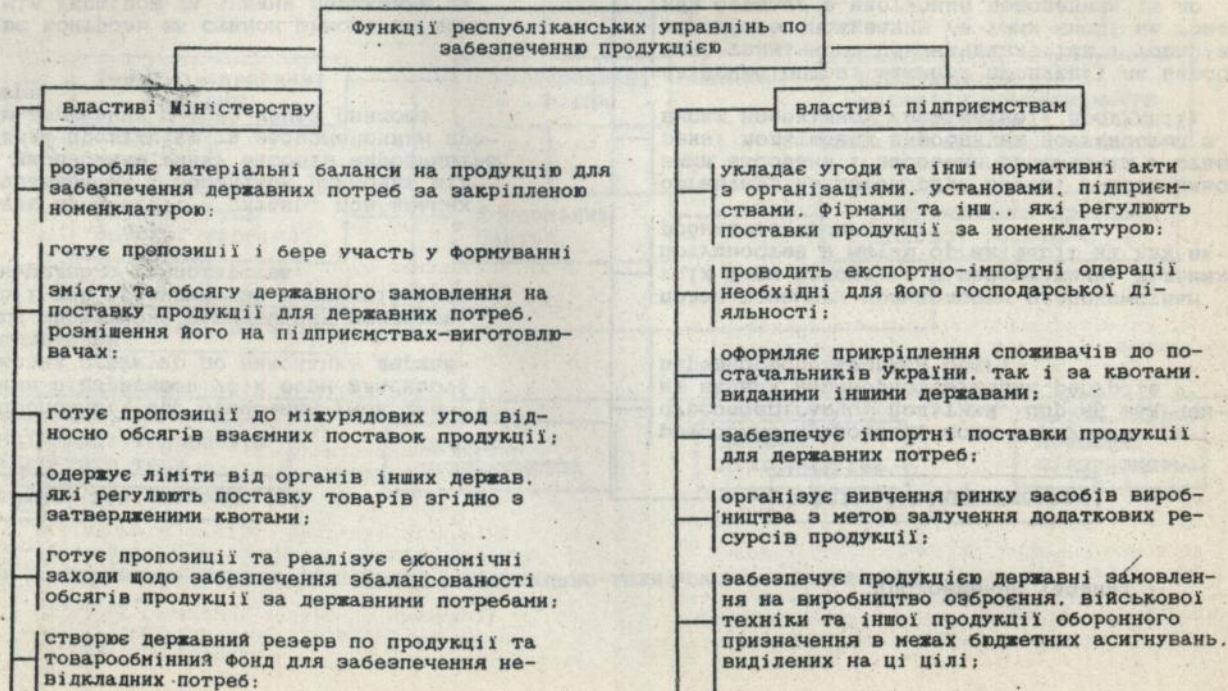
Органом, який буде виконувати економічні функції держави в матеріально-технічному забезпеченні, пропонується зробити Міністерство матеріальних ресурсів та резервів /мал.1/.

У роботі визначені головні функції Міністерства нового типу, які зводяться до наступного:

1. Розробка поточних матеріальних балансів з основних стратегічних видів продукції виробничо-технічного призначення для забезпечення державних потреб для виконання цільових державних програм:

2. Формування та розміщення державного контракту і державного замовлення /на конкурсних засадах/ на поставку продукції виробничо-технічного призначення для забезпечення державних потреб, у тому числі на експорт:

Розподіл функцій республіканських управлінь по забезпеченню окремими видами продукції між Міністерством матеріальних ресурсів та резервів і підприємствами оптової торгівлі

властиві Міністерству

готує пропозиції про створення умов для залучення підприємств усіх форм власності та ринкових структур до виконання державного замовлення;
здійснює оперативне регулювання поставок продукції для пріоритетних напрямків розвитку народного господарства;

розробляє пропозиції з питань, пов'язаних з запровадженням і розвитком ринкових відносин, насиченням ринку засобів виробництва необхідною продукцією та забезпеченням продукцією державних потреб через ринкові структури

здійснює контроль за станом виконання договорів між Україною та іншими державами за закріпленою номенклатурою

здійснює зовнішньоекономічну діяльність згідно з чинним законодавством

властиві підприємствам

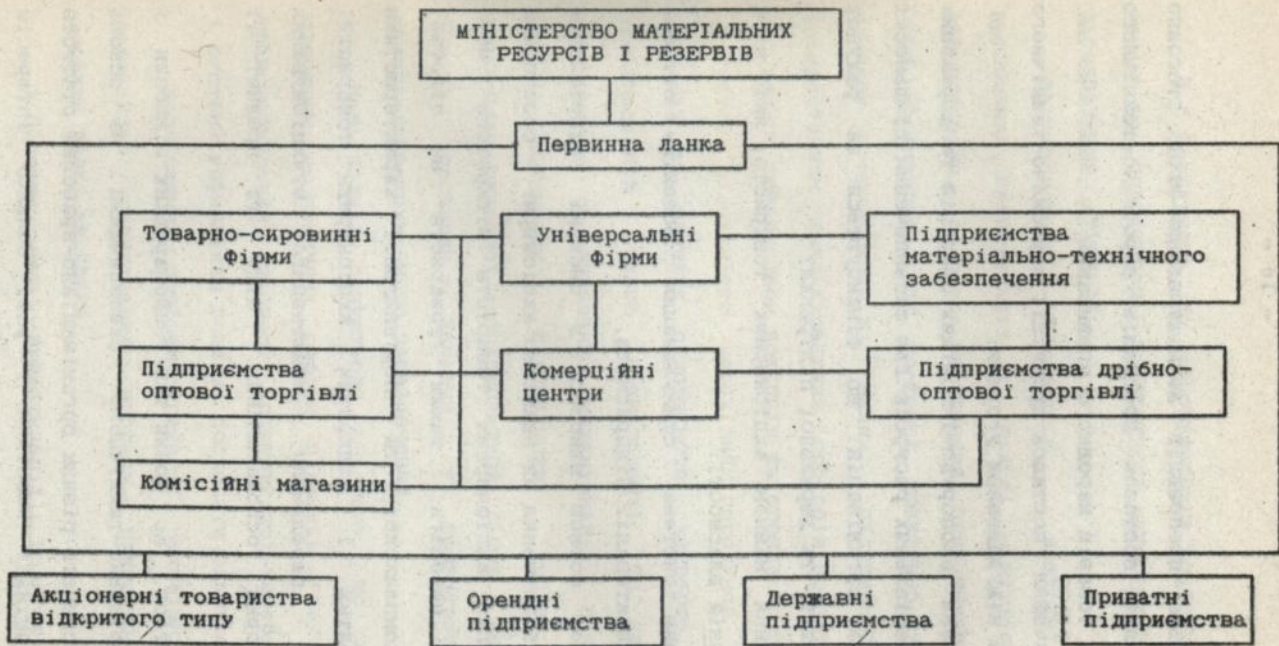
розробляє пропозиції щодо формування ресурсозберігаючої політики, сприяє залученню зайвих невикористовуваних ресурсів у народногосподарський обіг;

подає допомогу промисловим підприємствам усіх форм власності у завантаженні вільних потужностей з метою організації на них виробництва продукції;

організує на договірній основі участь власними засобами і засобами споживачів у створенні додаткових виробничих потужностей з виску необхідної /дефіцитної/ продукції;

здійснює оптові закупки продукції як виробничо-технічного призначення, так і товарів народного споживання /в тому числі на товарних біржах/ з наступним доведенням їх до споживачів України;

здійснює зовнішньоекономічну діяльність згідно з чинним законодавством

Мал.1. Структура управління галузі матеріально-технічного забезпечення

3. Підготовка пропозицій до міжурядових угод стосовно обсягів взаємних поставок продукції виробничо-технічного призначення та товарів народного споживання;

4. Забезпечення поставок продукції виробничо-технічного призначення за міжурядовими угодами;

5. Здійснення експортно-імпортних операцій та державних закупівель матеріальних ресурсів для забезпечення діяльності підприємств та організацій, що фінансуються за рахунок державного бюджету та державної підтримки;

6. Управління майном акціонерних товариств, які є у загальнодержавній власності;

7. Створення системи стимулювання розвитку оптової торгівлі та приватизації підприємств.

Приваляючою формою власності у системі матеріально-технічного забезпечення ми вважаємо акціонерну, сформовану шляхом створення акціонерних товариств відкритого типу. Обгрунтовані переваги таких товариств на підставі проведеної комплексної та порівняльної характеристики сутності закритих і відкритих акціонерних товариств. Сформульовані передумови ефективного функціонування акціонерної форми господарювання, цілі та предмет її діяльності.

Відзначається, що новий тип господарських відносин у системі матеріально-технічного забезпечення на основі взаємодії підприємств різних організаційно-правових статусів може мати позитивні наслідки у разі балансу інтересів держави та суб'єктів господарювання.

2.5. Досліджена та сформульована концепція корпоративізації та приватизації підприємств матеріально-технічного забезпечення. /табл.2/

Запропонована концепція враховує особливості проведення приватизації у галузі матеріально-технічного забезпечення, а саме: негативний приватизаційний клімат, який характеризується, по-перше, практично тільки початком процесу приватизації малих підприємств; по-друге, використанням неконкурентних способів приватизації, таких як викуп товариством покупців та оренда з правом викупу; по-третє, відсутністю необхідних передумов корпоративізації середніх та великих підприємств; четверта, недостатньою інформаційною базою приватизації та невідпрацьованим нормативним та правовим механізмами; п'яте, наявністю хронічно-збиткових підприємств; шосте, гальмуванням створення ринкової інфраструктури; сьоме, незабезпеченістю участі громадян України у приватизації об'єктів матеріально-технічного забезпечення.

Наш підхід базується на тому, що приватизація є стержнем економічних реформ у даній галузі, а процеси трансформування власності, структурної перебудови економіки і системи управління повинні проходити одночасно.

Дослідження проблем стратегії, механізму здійснення і державного регулювання процесу приватизації дозволило зробити деякі висновки:

1. Основна мета приватизації полягає у створенні приватного, високоефективного сектору економіки у матеріально-технічному забезпеченні та раціональній

Таблиця 2.

Концепція /стратегія/ приватизації підприємств галузі
матеріально-технічного забезпечення

Елементи	С у т н і с т ь
<p>1. Створення сприятливого макро- та мікросередовища проведення корпоративної та приватизації підприємств матеріально-технічного забезпечення</p>	<ul style="list-style-type: none"> *Забезпечення сприятливого громадського клімату; *Роз'яснення механізму та правової основи процесу приватизації та її популяризації; *Вивчення світового досвіду корпоративної у сфері обігу матеріальних ресурсів; *Формування системи економічних, організаційних, інформаційних та правових умов забезпечення процесу трансформації форм власності; *Впровадження інституту фінансових посередників; *Створення банку сприяння приватизації; *Створення єдиної комп'ютерної інформаційної мережі для здійснення приватизації; *Врахування соціальних господарських та політичних наслідків приватизації; *Підготовка та перепідготовка спеціалістів з проблем приватизації.
<p>2. Обґрунтування системи підготовки підприємств до приватизації</p>	<ul style="list-style-type: none"> *Здійснення процесу корпоративної підприємств матеріально-технічного забезпечення; *Визначення та ліквідація підприємств, визнаних банкрутами *Санация /фінансове оздоровлення/ підприємств; *Комерціалізація підприємств та організацій первинної ланки галузі матеріально-технічного забезпечення.
<p>3. Визначення масштабів та темпів приватизації</p>	<ul style="list-style-type: none"> *Обґрунтування частки /ядра/ приватного сектору у системі матеріально-технічного забезпечення; *Здійснення першочергової інтенсивної приватизації невеликих підприємств /Група А/ шляхом викупу, аукціону, комерційного та некомерційного конкурсу; *Приватизація групи великих та середніх державних підприємств /група В, В/; *Корпоративізація та створення відкритих акціонерних товариств; *Довгострокова оренда підприємств, лізинг; *Створення ринка цінних паперів.

Продовження табл. 2

Елементи	С у т н і с т ь
4. Визначення пріоритетів у процесі приватизації	<ul style="list-style-type: none"> * Урахування конкретних пріоритетних прав учасників приватизаційного процесу: - трудових колективів - громадян України - іноземних інвесторів - юридичних осіб та інш.
5. Обґрунтування етапів та термінів приватизації	<p><u>Перший етап /1993-95 рр./.</u></p> <p>Результат першого етапу - створення критичного обсягу приватного сектору. Останній у сфері матеріально-технічного забезпечення ми визначаємо на рівні 20-25 відсотків виходячи з досвіду інших країн та з урахуванням реального становища процесу приватизації на Україні.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Корпоратизація і проведення акціонування товарно-сировинних та універсальних фірм; * Приватизація підприємств дрібнооптової торгівлі та комерційних центрів /конкурс, аукціон, викуп/; * Створення мережі організацій ринкової інфраструктури; * Формування ринку цінних паперів. <p><u>Другий етап /1995-2000 рр./.</u></p> <p>Результат другого етапу - створення оптимальної структури форм власності на базі вагомого приватного сектору, який, на нашу думку, повинен сягати не менше 50 відсотків обсягу майна.</p> <p>Напрямки:</p> <ul style="list-style-type: none"> * Корпоратизація і приватизація середніх і великих фірм: товарно-сировинних та універсальних /групи Б, В/; * Розділення підприємств-монополістів /товарно-сировинних компаній/ на окремі структурні конкуруючі одиниці /у державній власності мають залишитися найбільш важливі об'єкти інфраструктури ринку засобів виробництва або частки державного майна для вирішення стратегічних проблем і ряд великих державних підприємств/; * Залучення прямих іноземних інвестицій у процес приватизації; * Завершення процесу приватизації малих та орендних підприємств шляхом акціонування, конкурсів, аукціонів; * Впровадження ефективних форм взаємодії підприємств різноманітних форм власності;

Продовження табл.2

Елементи	С у т н і с т ь
6. Створення системи державного регулювання та післяприватизаційного управління об'єктами приватизації	<p>* Створення конкурентного середовища для вітчизняних та іноземних інвесторів та сприятливого підприємницького клімату для функціонування державних, приватних та колективних підприємств матеріально-технічного забезпечення.</p> <p>* Передача частки державного майна у довірче управління;</p> <p>* Участь державних органів в управлінні приватизованих підприємств;</p> <p>* Створення системи захисту майнових прав та забезпечення реалізації інтересів держави;</p> <p>* Контроль за ефективністю використання державного майна;</p> <p>* Інвестиційна підтримка процесу приватизації;</p> <p>* Ефективне використання коштів позабюджетного державного фонду приватизації.</p>
7. Формування системи участі іноземних інвесторів у процесі приватизації об'єктів матеріально-технічного постачання	<p>* Вибір пріоритетних сфер для залучення іноземного капіталу;</p> <p>* Впровадження економічного залучення іноземного капіталу на основі узгодження інтересів вітчизняних та зарубіжних інвесторів.</p>

взаємодії підприємств різноманітних форм власності.

2. Місія /головна ціль/ приватизації - є підвищення соціально-економічних результатів господарювання та ефективності функціонування підприємств.

3. Цілі приватизації полягають у ліквідації монополізму державних форм власності у системі матеріально-технічного забезпечення та панівного становища будь-якої форми власності; розвитку конкуренції та підприємництва в первинній ланці; структурній перебудові галузі та її стабілізації; зміні мотивації праці та впровадженні механізму матеріальної зацікавленості і особистої ініціативи у сфері матеріально-технічного забезпечення; формуванні вагомого приватного сектору; створенні сприятливого інвестиційного клімату; одержанні коштів від продажу державного майна для поповнення бюджету; підвищенні технічного рівня процесу матеріально-технічного забезпечення. створенні нових робочих місць та впровадженні ефективних організаційних структур.

З урахуванням цих факторів нами визначені складові частини концепції приватизації:

-масштаби, послідовність та темпи приватизації з урахуванням існуючих господарських зв'язків і рівня монополізму в системі матеріально-технічного забезпечення;

-способи, умови та порядок підготовки підприємств до приватизації;

-перелік та характеристика об'єктів, які продаються за комерційними і некомерційними конкурсами та аукціонами;

-визначення об'єктів, контрольний паке́т акцій яких залишається у державній власності;

-обґрунтування умов та вимог щодо акціонування підприємств матеріально-технічного забезпечення, порядку розміщення та продажу акцій приватизованих підприємств;

-формування сприятливого мікро- та макросередовища функціонування підприємств різних форм власності у післяприватизаційному періоді.

При визначенні масштабів приватизації ми враховували те, що першочергово повинні бути приватизовані об'єкти, які найбільш впливають на розвиток ринку засобів виробництва та сприяють формуванню ринкової інфраструктури і забезпечують процес фінансової стабілізації.

Обґрунтування сутності стратегії та тактики приватизації базувалось на врахуванні всього спектру макро- та мікроекономічних факторів, в першу чергу:

-складність набуття державою реальної самостійності та незалежності;

-відсутності перспективної моделі розвитку національної економіки;

-панівному становищу державної власності у галузі матеріально-технічного забезпечення;

-фрагментарному використанні економічних важелів та системи стимулювання;

-несформованості системи державного регулювання економіки та сфер обігу матеріальних ресурсів, частих змінах законодавчої бази та її некомплексності;

-відсутності досвіду та психологічної готовності населення до проведення приватизації та функціонування приватного сектору.

Автором були досліджені умови, за яких можна визнати доцільним пріоритетний розвиток акціонування у сфері обігу матеріальних ресурсів. При цьому були враховані як позитивні, так і негативні сторони цього процесу. Серед негативних слід визначити:

-можливість встановлення контролю великих монополія у системі обігу матеріальних ресурсів над малими організаціями та підприємствами шляхом купівлі контрольних пакетів акцій, а через систему "участі" - контроль капіталу інших фірм, які мають більші, ніж власні, активи;

-панівне становище крупного монополістичного капіталу над окремими дрібними акціонерами;

-банкрутство дрібних акціонерів підчас економічних криз;

-можливість через фінансові операції на фондових біржах додаткового збагачення невеликої частки людей.

Зменшення дії негативних факторів можливе через дотримання антимонопольних положень, визначення у кожному конкретному випадку державних інтересів та їх захист, застосування системи економічних регуляторів та санкцій.

2.6. Обґрунтовані особливості приватизації первинної ланки інфраструктури ринку засобів виробництва.

Показано, що поряд з корпоратизацією необхідне проведення фінансового оздоровлення окремих об'єктів та комерціалізація структурних підрозділів.

Нами визначена необхідність першочергової приватизації хронічно-збиткових підприємств, дрібнооптових підприємств та комісійних магазинів, цехів та діляниць по наданню виробничих послуг, пунктів продажу продукції виробничо-технічного призначення, комерційних центрів, автотранспортних підприємств.

Вважаємо доцільним у процесі приватизації відокремлення структурних підрозділів товарно-сировинних компаній у самостійні юридичні об'єкти з обґрунтуванням ефективних способів їх приватизації.

2.7. Досліджені фінансові результати діяльності більшості підприємств первинної ланки матеріально-технічного забезпечення та проведена їх класифікація за приватизаційними критеріями з метою вибору способу приватизації /мал. 2/.

Враховуючи світовий досвід, висвітлені переваги і недоліки різноманітних видів приватизації. Значні переваги має зовнішня приватизація, через високий рівень конкуренції, продаж майна за ринковими цінами, можливість оптимального розміщення акцій, залучення широкого кола вітчизняних та іноземних інвесторів і фінансових посередників. Враховані можливі негативні наслідки способів зовнішньої приватизації - аукціону, конкурсу, відкритого продажу акцій, а саме: труднощі у встановленні стартової ціни, можливість розпилення акцій серед великої кількості власників. Але саме ці способи приватизації дозволяють створити конкурентне середовище на базі ринкових відносин.

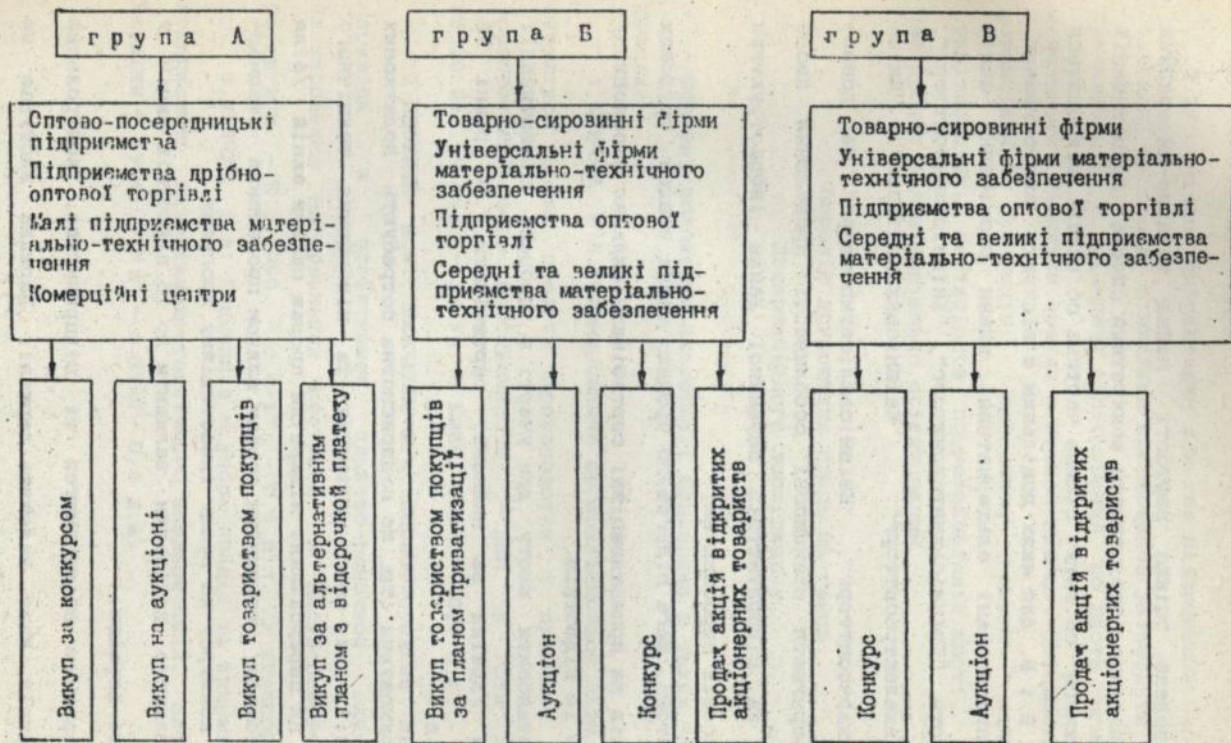

Рис.2. Способи приватизації об'єктів матеріально-технічного забезпечення /первинної ланки/

Проведена оцінка вартості майна товарно-сировинних фірм дозволила обґрунтувати конкретний спосіб приватизації щодо кожного об'єкту. Більша частина об'єктів відноситься до груп В і В, для яких доцільним є відкрите акціонування. Нами запропоновані альтернативні плани розміщення акцій підприємств "Київміськметалоптторг", "Київміськмашоптторг", "Київміськелектрооптторг", "Київміськхімоптторг", "Київміськлегхарчооптторг", "Київміськклісбумоптторг", що дозволило сформувати принципові особливості проведення цього процесу на підприємствах первинної ланки інфраструктури ринку засобів виробництва:

1. Питома вага пільгового продажу майна членам трудових колективів за приватизаційні сертифікати складає в основному від 2 до 14 відсотків.

2. Встановити квоту для участі в процесі приватизації громадян України за майнові сертифікати на рівні 70 відсотків.

3. Враховувачи те, що підприємства потребують додаткових інвестицій, для свого розвитку та підвищення технічного рівня, ми передбачаємо відкритий продаж пакету акцій /біля 15 відсотків/ юридичним особам шляхом проведення некомерційного конкурсу на кращу інвестиційну програму.

4. Вважаємо доцільним залишити до 15 відсотків акцій у власності держави.

Державними вважатимуться ті підприємства, контрольний пакет акцій яких належить державі. Держава виступає як акціонер, а державна власність має акціонерну форму.

5. Економічно виправданим для тих підприємств, котрі вже перейшли на оренду з викупом законодавчо затвердити спосіб приватизації - відкрите акціонування, що дасть можливість невеликвати недоліки оренди з правом викупу, розширити коло потенційних покупців, здійснити викуп майна за приватизаційні сертифікати по установленій квоті, зробити цей процес більш соціально орієнтованим.

Перелік друкованих праць за темою
дисертаційного дослідження

Основні положення дисертації викладено в таких наукових працях:

1. ШЕВЧУК І.А. Формирование организационной базы инфраструктуры рынка средств производства в процессе трансформирования форм собственности. - Деп. в ГНТБ України 03.10.94. N 1932 - Ук. 94. - Київ, 1994. - 0,6 п. л.

2. НЕВЕЛЕВ А.М., ПАВЛЕНКО І.А. Первоочередные проблемы перехода к эффективной планово-рыночной экономике. Планирование материальных ресурсов и ресурсосбережение: Сб. трудов. - К., 1990. - с. 4-17. - 0,6 п. л. /у співпраці/.

3. ШЕВЧУК І.А. Концепція корпоратизації та приватизації підприємств матеріально-технічного забезпечення. Економіка України - 1994, - N 11 - с. 63-68 - 0,6 д. а.

4. Войчак А.В., Шевчук І.А. Суть маркетингу і його сучасна концепція /текст лекції/-К.:КДЕУ, 1994.-0.8д.а. /у співпраці/.

ШЕВЧУК И.А.

Формирование инфраструктуры рынка средств производства (на материалах предприятий отрасли материально-технического снабжения).

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.02.03 - управление, планирование и государственное регулирование экономики. Киевский государственный экономический университет, Киев, 1994.

Рассмотрена и изучена сущность инфраструктуры рынка средств производства и разработана концептуальная модель ее формирования. Обоснованы практические рекомендации по внедрению рыночной организационной структуры управления и трансформации форм собственности в сфере материально-технического обеспечения. Разработана концепция приватизации предприятий материально-технического снабжения с обоснованием целей, стратегии, механизма ее осуществления на базе использования конкурентных способов приватизации.

Раскрыты особенности процесса приватизации первичного звена инфраструктуры рынка средств производства.

Предложены конкретные способы приватизации предприятий материально-технического снабжения с использованием альтернативного плана размещения акций.

Ключові слова : інфраструктура ринку засобів виробництва, підприємства матеріально-технічного забезпечення, концепція приватизації.

SHEVCHUK I.A.

Formation of infrastructure of the market of the means of production (based on materials of enterprises of the branch of material and technical provision).

Dissertation for the Degree of Candidate of Economics in management planning and governmental regulation of economy, -08.06.04 Kiev State University of Economics, Kiev, 1994.

The essence of market infrastructure of the means of production is considered and the conception of its formation is worked out. There are grounded the practical recommendations on introduction of the market and organizational structure of management and sphere of material and technical provision. The conception of privatising of the enterprises of material and technical provision with grounding of purposes, strategy, mechanism of its carrying out on basis of competitive ways of privatising has been worked out.

There are uncovered the specificities of the privatising process of the primary link of the market infrastructure of the means of production.

There are proposed concrete ways of the privatising of the enterprises of material and technical provision with using of alternative plan of placing the shares.

Key words: infrastructure of the market of the means of production, enterprises of material and technical provision, conception of privatising.

АВ 31.305
АВ 31.305

Подписано к печати 9/11-94. Бумага офсетная. Формат 60x90 1/16
Усл. печ. листов 1,8. Тираж 100 Заказ 10401

ЛПДП "Укртилпроект", 252037, Киев-57, ул. Эжена Потье, 12